

ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет міжнародних економічних відносин, управління і бізнесу
Кафедра фінансів, обліку та оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему: **ДОХОДИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ:
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ**
(на матеріалах Головного управління ДКСУ
у Херсонській області)

**STATE BUDGET REVENUES OF UKRAINE:
THEORETICAL AND PRAGMATIC ASPECTS**
(on the materials of the Main Directorate
of the State Tax Service of Ukraine in Kherson region)

Виконав: здобувач другого (магістерського) рівня
вищої освіти групи 6Ф
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»
освітньо-професійної програми «Фінанси і кредит»

Масонов Д.І.
(прізвище та ініціали)
Керівник: Посаднева О.М.
(прізвище та ініціали)

Хмельницький - 2024 року

ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет міжнародних економічних відносин, управління і бізнесу

Кафедра фінансів, обліку та оподаткування

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Освітньо-професійна програма «Фінанси і кредит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри, д.е.н., професор

_____ Лариса СІДЕЛЬНИКОВА

«24» 09 2024 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

_____ Масонову Дмитру Іллічу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Доходи Державного бюджету України: теоретичні та прагматичні аспекти (на матеріалах Головного управління ДКСУ у Херсонській області)

керівник роботи Посаднєва Оксана Михайлівна, к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджена наказом закладу вищої освіти від «24» вересня 2024 року № 496-с

2. Строк подання роботи здобувачем 19 грудня 2024 року

3. Вихідні дані до роботи Законодавчі та нормативні документи, підручники, навчальні посібники, монографії, періодичні видання, звітність Головного управління Державної казначейської служби України у Херсонській області.

4. Зміст кваліфікаційної роботи магістра (перелік питань, які потрібно розробити) Теоретико-економічний зміст бюджетних доходів. Діагностика практичних аспектів формування доходів Державного бюджету України. Напрями вдосконалення підходів до акумуляції доходів Державного бюджету України.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

Робота містить 8 рисунків та 20 таблиць

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Ім'я, прізвище та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Консультант з написання I-III розділів	Оксана ПОСАДНЄВА, доцент	24.09.24	22.11.24
Консультант з нормоконтролю	Олена НОВОСЬОЛОВА, доцент	24.09.24	29.11.24

7. Дата видачі завдання 24.09.24 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Огляд літературних джерел з теми	25.09.24-30.09.24	виконано
2.	Складання і затвердження плану роботи	01.10.24-04.10.24	виконано
3.	Написання 1 розділу	07.10.24-18.10.24	виконано
4.	Написання 2 розділу	21.10.24-01.11.24	виконано
5.	Написання 3 розділу	04.11.24-15.11.24	виконано
6.	Формулювання висновків за темою дослідження	18.11.24-22.11.24	виконано
7.	Оформлення роботи	25.11.24-29.11.24	виконано
8.	Надання роботи керівнику для перевірки та написання подання	02.12.24	виконано
9.	Подання роботи для перевірки у КСПНП	09.12.24	виконано
10.	Захист роботи в ЕК	19.12.24	

Здобувач _____ Дмитро МАСОНОВ
(підпис) (ім'я та прізвище)

Керівник роботи _____ Оксана ПОСАДНЄВА
(підпис) (ім'я та прізвище)

АНОТАЦІЯ

Масонов Д.І. Доходи Державного бюджету України: теоретичні та прагматичні аспекти. – На правах рукопису.

Кваліфікаційна робота магістра за спеціальністю 072 – фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок. – Херсонський національний технічний університет, Хмельницький, 2024.

Кваліфікаційну роботу магістра присвячено комплексному дослідженню теоретичних та прагматичних аспектів формування доходів Державного бюджету України. Визначено теоретико-економічний зміст бюджетних доходів. Проведено діагностику практичних аспектів формування доходів Державного бюджету України. Використані дані бюджетної звітності за 2021-2023 роки. Розглянуто напрями вдосконалення підходів до акумуляції доходів Державного бюджету України.

Ключові слова: державний бюджет, доходи бюджету, податкові надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом, трансферти, цільові фонди.

ANNOTATION

Masonov D.I. State budget revenues of Ukraine: theoretical and pragmatic aspects. - As manuscript.

Master's qualification thesis in specialty 072 – Finance, Banking, Insurance and Stock Market. – Kherson National Technical University, Khmelnytskyi, 2024.

The master's qualification thesis is devoted to a comprehensive study of the theoretical and pragmatic aspects of the formation of revenues of the State Budget of Ukraine. The theoretical and economic content of budget revenues is determined. Practical aspects of formation of revenues of the State Budget of Ukraine are diagnosed. Data from the budget reporting for 2021-2023 are used. Directions of improvement of approaches to the accumulation of revenues of the State Budget of Ukraine are considered.

Key words: state budget, budget revenues, tax revenues, non-tax revenues, capital gains, transfers, trust funds.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ БЮДЖЕТНИХ ДОХОДІВ	9
1.1. Соціально-економічна сутність та класифікація доходів бюджету	9
1.2. Джерела формування доходів Державного бюджету України	17
1.3. Методи управління бюджетними доходами	28
РОЗДІЛ 2. ДІАГНОСТИКА ПРАКТИЧНИХ АСПЕКТІВ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ	38
2.1. Аналіз структури та динаміки доходів державного бюджету	38
2.2. Моніторинг формування податкових надходжень державного бюджету в умовах невизначеності	47
2.3. Оцінка параметрів мобілізації неподаткових надходжень та інших бюджетних доходів	59
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПІДХОДІВ ДО АКУМУЛЯЦІЇ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ	72
3.1. Зарубіжний досвід формування дохідної частини державного бюджету	72
3.2. Стратегічні орієнтири зростання доходів Державного бюджету України	81
ВИСНОВКИ	94
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	100

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах розбудови ринкової економіки якість виконання державою своїх конституційних функцій та її фінансова спроможність прямо залежать від обсягу бюджетних ресурсів. Для забезпечення необхідних фінансових надходжень держава змушена організовувати розподільчі процеси так, щоб своєчасно й у потрібних обсягах наповнювати бюджет для повноцінної реалізації своїх повноважень. Тому на кожному етапі розвитку країни залишаються актуальними питання забезпечення дохідної частини бюджету, пошуку додаткових резервів їх зростання та оптимізації джерел формування.

Доходи державного бюджету є ключовим елементом фінансової системи, що забезпечує виконання державою її соціальних, економічних, оборонних та управлінських функцій. В умовах економічних викликів, пов'язаних з військовою агресією РФ, глобальною нестабільністю і внутрішніми реформами, питання наповнення державного бюджету набуває особливої значущості, адже достатність доходів бюджету безпосередньо впливає на фінансування інфраструктурних проєктів, соціальних програм, системи охорони здоров'я та освіти, а також на забезпечення обороноздатності країни.

Достатність бюджетних доходів, їхній баланс з видатками та ефективне управління сприяють стабільному соціально-економічному розвитку держави. Це забезпечує успішну діяльність підприємств, підвищення рівня життя населення і покращення його матеріального та культурного добробуту. Важливу роль при цьому відіграє державна фінансова політика, яка реалізується через формування та використання коштів державного бюджету, і є важливим інструментом регулювання соціально-економічних процесів та одним з ключових елементів антикризової політики держави.

В умовах перманентної нестабільності національної економіки якість виконання державою своїх конституційних функцій та її фінансові можливості залежать від величини бюджету. З метою мобілізації необхідних бюджетних

ресурсів держава змушена організовувати розподільчі процеси таким чином, щоб забезпечити надходження до бюджету в терміни та обсяги, потрібні для повноцінної реалізації відповідних повноважень. Тому на кожному етапі розвитку країни актуальними були, є і будуть питання наповнення дохідної частини бюджету, пошуку додаткових резервів їх зростання та оптимізації джерел формування.

Зростаючий дефіцит державного бюджету, спричинений повномасштабним вторгненням росії на територію незалежної України та, як наслідок, економічними потрясіннями, вимагає ефективного управління доходами, пошуку нових джерел надходжень і оптимізації існуючих податкових і неподаткових механізмів акумуляції бюджетних ресурсів. Аналіз і вдосконалення системи формування доходів бюджету сприяють фінансовій стабільності держави, підтримці економічного розвитку та підвищенню рівня добробуту громадян. Тому дослідження цієї теми є вкрай важливим для розробки ефективної фінансової політики та збереження макроекономічної стабільності.

Дослідження практичної значущості формування доходів державного бюджету країни знаходиться в колі наукових інтересів вітчизняних і зарубіжних науковців. Теоретичні та методичні основи формування державного бюджету розглядались у працях В. Андрущенка, А. Вагнера, О. Василика, Л. Гладченко, І. Ефрона, І. Луніної, Р. Масгрейва, І. Озерова, В. Опаріна, Ю. Пасічника, Д. Рікардо, Л. Сафонова, В. Суторміної, В. Федосова, В. Хижняка, С. Юрія. Разом з тим, незважаючи на високий ступінь дослідження проблеми організації бюджетних відносин, недостатньо розкритим залишається питання специфіки організації процесу формування доходів Державного бюджету України, виокремлення специфічних (національних) особливостей.

Водночас зростання військово-політичних і соціально-економічних викликів в умовах війни значно підвищило рівень ризиків у вітчизняному фіскальному просторі, зокрема через низьку передбачуваність подальшого розвитку подій, що обумовлює необхідність проведення додаткових досліджень.

Актуальність зазначених аспектів, науково-теоретична і практична

значущість цих проблем, недостатній рівень їхнього вивчення та обґрунтування зумовили вибір теми кваліфікаційної роботи магістра, визначили мету й основні завдання наукового дослідження.

Теоретичне та практичне значення. Тема дослідження має важливе теоретичне значення, яке полягає у створенні наукового підґрунтя для розробки пропозицій та рекомендацій, спрямованих на вдосконалення формування дохідної частини Державного бюджету України.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що реалізація висновків і пропозицій кваліфікаційної роботи магістра сприятиме розбудові системи формування бюджетних ресурсів держави у новітніх умовах поглиблення військово-політичних та соціально-економічних ризиків.

Мета і задачі дослідження. Метою кваліфікаційної роботи магістра є поглиблення теоретичних питань та розроблення практичних рекомендацій щодо удосконалення формування доходів Державного бюджету України в умовах загострення соціально-економічних та військово-політичних ризиків.

Досягнення визначеної мети передбачало вирішення таких завдань:

- розглянути соціально-економічну сутність та класифікацію доходів бюджету;
- визначити джерела формування доходів Державного бюджету України;
- дослідити методи управління бюджетними доходами;
- проаналізувати структуру та динаміку доходів державного бюджету;
- провести моніторинг формування податкових надходжень державного бюджету в умовах невизначеності;
- оцінити параметри мобілізації неподаткових надходжень та інших бюджетних доходів;
- узагальнити зарубіжний досвід формування дохідної частини державного бюджету;
- визначити стратегічні орієнтири зростання доходів Державного бюджету України.

Об'єкт дослідження – система доходів Державного бюджету України.

Предмет дослідження – теоретико-методологічні та організаційно-правові засади формування доходів Державного бюджету України.

Методи дослідження. Теоретико-методологічну основу дослідження становили такі загальнонаукові методи: системний підхід – для теоретичного визначення сутності доходів державного бюджету; історичний метод – при розгляді сутності бюджету і доходів державного бюджету; методи порівняльного аналізу та синтезу – для виявлення закономірностей динаміки доходів державного бюджету; статистичні методи (групування, порівняння) для оцінки особливостей функціонування системи доходів Державного бюджету України; графічний – для відображення основних тенденцій формування доходів Державного бюджету України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретичному обґрунтуванні і практичному вирішенні комплексу питань, пов'язаних з формуванням доходів Державного бюджету України в новітніх безпекових умовах, з метою визначення резервів формування бюджетних ресурсів держави.

Обсяг і структура кваліфікаційної роботи магістра. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

У першому розділі кваліфікаційної роботи магістра розглянуто теоретико-економічний зміст бюджетних доходів, розглянуто соціально-економічну сутність та класифікацію доходів бюджету, визначено джерела формування доходів Державного бюджету України, досліджено методи управління бюджетними доходами. Другий розділ кваліфікаційної роботи магістра присвячений діагностиці практичних аспектів формування доходів Державного бюджету України, в ньому проаналізовано структуру та динаміку доходів державного бюджету, проведено моніторинг формування податкових надходжень державного бюджету в умовах невизначеності, проведена оцінка параметрів мобілізації неподаткових надходжень та інших бюджетних доходів. У третьому розділі кваліфікаційної роботи узагальнено зарубіжний досвід формування дохідної частини державного бюджету і визначено стратегічні орієнтири

зростання доходів Державного бюджету України.

Основний текст кваліфікаційної роботи магістра викладено на 104 сторінках комп'ютерного набору, містить 20 таблиць, 8 рисунків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи магістра становить 104 сторінки. Список використаних джерел налічує 58 найменування і розміщений на 5 сторінках.

Характеристика суб'єкту дослідження (бази практики). Дослідження проведено на основі даних Головного управління Державної казначейської служби України у Херсонській області (далі – ГУ ДКСУ).

ГУ ДКСУ є територіальним органом Державної казначейської служби України (далі – ДКСУ). Юридична особа Головне управління Державної казначейської служби України у Херсонській області, код ЄДРПОУ 37959517, зареєстровано 02.12.2011 року. Статус «неприбуткова організація» отриманий 05.01.2012 року в категорії «бюджетні установи». Основний вид діяльності: 84.11 Державне управління загального характеру.

Головне управління Державної казначейської служби України у Херсонській області спрямовує свою діяльність на виконання Конституції та законів України, указів Президента України, постанов Верховної Ради України, прийнятих відповідно до Конституції і законів України, актів Кабінету Міністрів України, доручень Прем'єр-міністра Кабінету Міністрів України, наказів Міністерства фінансів України, доручень Міністра, його першого заступника і заступників, наказів Казначейства, доручень Голови ДКСУ, актів Ради міністрів АРК, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування.

Основним завданням Головного управління Державної казначейської служби України у Херсонській області є реалізація державної політики у сферах казначейського обслуговування бюджетних коштів, коштів клієнтів відповідно до законодавства, бухгалтерського обліку виконання бюджетів.

Головне управління ГУ ДКСУ очолює начальник, який призначається на посаду та звільняється з посади Головою ДКСУ відповідно до законодавства про державну службу. Призначення та звільнення з посад інших державних службовців ГУ ДКСУ здійснюється начальником ГУ ДКСУ відповідно до

законодавства про державну службу, а працівників, які виконують функції з обслуговування, – законодавства про працю.

Штатний розпис, чисельність працівників і кошторис ГУ ДКСУ затверджує Голова ДКСУ. Чисельність працівників ГУ ДКСУ затверджує Голова ДКСУ в межах граничної чисельності працівників, визначеної Кабінетом Міністрів України на підставі пропозицій начальника ГУ ДКСУ. Структуру ГУ ДКСУ затверджує Голова ДКСУ за погодженням з Міністром фінансів України. Положення про ГУ ДКСУ затверджується Головою ДКСУ.

Огляд джерел, що використані в роботі. Інформаційну базу дослідження складають відповідні законодавчі та нормативні акти, офіційні статистичні матеріали, статистичні дані Державної казначейської служби України і Міністерства фінансів України. Теоретичною і методологічною базою дослідження є збірники наукових праць, нормативні документи, монографії, матеріали і тези наукових конференцій, періодичні видання, наукові статті, енциклопедії, навчальні посібники.

В процесі дослідження особлива увага приділялася науковим розробкам таких вітчизняних вчених: В. Андрущенко, В. Баранової, З. Варналія, О. Волкової, О. Десятнюк, М. Житаря, Ю. Іванова, А. Крисоватого, І. Лук'яненко, С. Онишко, В. Опаріна, Ю. Пасічника, О. Посадневої, Л. Сідельникової, М. Слатвинської, А. Соколовської, О. Тимченко, К. Швабія.

Апробація результатів дослідження. Основні результати кваліфікаційної роботи магістра обговорено на 3 конференціях, зокрема: III Міжнародній науково-практичній конференції «Фінансові інструменти сталого розвитку держави в умовах системної економічної трансформації» (м. Хмельницький – м. Херсон, 2024 р.); IV Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аудиту, оподаткування та аналізу в умовах міжнародної інтеграції» (м. Хмельницький – м. Херсон, 2024 р.); V Всеукраїнській науково-практичній конференції «Формування новітньої парадигми управління публічними та приватними фінансами в Україні» (м. Хмельницький – м. Херсон, 2024 р.).